

στο μικροσκόπιο...

Η τουρκική εθνική ταυτότητα

Του Τακη Καμπυλη

Στις 21 Ιανουαρίου ο Χουσεΐν Γκιουλέρτζε έγραφε στην εφημερίδα «Ζαμάν» με αφορμή τις αποκαλύψεις του σχεδίου «Βαριοπούλα» (στην Ελλάδα έγινε γνωστό μόνο το κομμάτι που αφορούσε θερμό επεισόδιο στο Αιγαίο): «Οφείλουμε όλοι να αγοράζουμε από σήμερα την “Ταράφ” (σ.σ. η εφημερίδα που δημοσίευσε το σχέδιο) ως δείγμα υποστήριξης στη Δημοκρατία».

Η «Ζαμάν» είναι μεγάλης κυκλοφορίας φιλοϊσλαμική εφημερίδα και στηρίζει τον Ερντογάν, ενώ η Ταράφ (μικρής κυκλοφορίας) ταυτίζεται με το κοσμοπολιτικό κομμάτι της τουρκικής κοινωνίας, που ζητάει εξευρωπαϊσμό και εκδημοκρατισμό. Θεωρείται πολύ στενά συνδεδεμένη με τον Ερντογάν.

Δύο «κόσμοι» με κοινό γνήθι, δύο «κόσμοι» που μέχρι το 1982 είχαν σχέση αποκλειστικά υποταγής, το Ισλάμ στο Κράτος, δείχνουν ότι μπορούν να συνυπάρξουν με νέους όρους. Παρότι μέχρι πρότινος η ταυτότητα του ενός απέκλειε (ή έστω, προνομακά ενσωμάτωνε) την ταυτότητα του άλλου. (Υπενθυμίζεται ότι το «κοράνι» της τουρκικότητας, ο κεμαλισμός, χαρακτηριζε το Ισλάμ ως «αντεπαναστατικό»).

Ποιος είναι Τούρκος; (σήμερα;)

Αυτός που ήταν «πάντα»; Ήταν πάντα «ίδιος»;

Η Σία Αναγνωστοπούλου (αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Πάντειο) θα ονομάσει τις μεγάλες αλλαγές που συμβαίνουν στην Τουρκία την τελευταία 20ετία ως «εκδημοκρατισμό της τουρκικής ταυτότητας». Ο κεμαλισμός είχε επιβάλει μια πολύ στενών ορίων «τουρκικότητα» (εθνική καθαρότητα) εξαιρώντας μειονότητες και μεγάλα τμήματα της κοινωνίας πιστά στο Ισλάμ. «Τούρκος» ήταν ο προσανατολισμένος στην Ευρώπη λαϊκός (laïque), μέλος ενός πατερναλιστικού κράτους καθόλα

κοσμικού αλλά όχι κατ' ανάγκη και δημοκρατικού.

«Ενώ στη νεωτερικότητα, λέει η Σία Αναγνωστοπούλου, ο εκσυγχρονισμός ταυτίστηκε με τον εκδημοκρατισμό, στην Τουρκία συνέβη το αντίθετο: Ο εκσυγχρονισμός της κοινωνίας συνοδεύτηκε από περιστολή των ατομικών δικαιωμάτων. Η τουρκικότητα που επέβαλε ο Κεμάλ δεν απέκλειε το Ισλάμ αλλά το κράτος ηγεμόνευε στο Ισλάμ. Το Ισλάμ έλεγε πως όλοι οι Τούρκοι είναι μουσουλμάνοι, αλλά το κεμαλικό κράτος όριζε ποιοι μουσουλμάνοι θα ήσαν Τούρκοι».

Τότε, στα πρώτα χρόνια της σύγχρονης Τουρκίας, το Ισλάμ ταυτίστηκε με την εποχή της «παρακμής» (την Οθωμανική αυτοκρατορία) γεγονός που (κι εκεί) οδήγησε στην ανάγκη να επινοηθεί -χωριστά από το Ισλάμ- η «τουρκικότητα» μέσα στους αιώνες. Αν και η κίνηση αναζήτησης των «προαιώνιων» εθνικών ριζών είχε ξεκινήσει από τα τέλη του 19ου αι., με τον Κεμάλ καθίσταται και η επίσημη ιστοριογραφία του τουρκικού έθνους. Σύμφωνα μ' αυτήν -και με πολλές ακραίες παραφράδες της- ο τουρκικός πολιτισμός ανθίζει πριν από χιλιετίες στην Ασία και οι Τούρκοι τον μεταφέρουν μαζί δε και τον κινεζικό, και τον ινδικό και άλλους πολιτισμούς, στη Δύση.

Πάντως, θέτοντας αυτό το ιδεολόγημα, η επίσημη τουρκικότητα (εθνική ταυτότητα) επέβαλε ως πλαίσιο εθνικής ταυτότητας, την καταγωγή, το κοινό αίμα. Μέσα σ' αυτά, τα ιδιαίτερα στενά όρια επιχειρήθηκε και η ενσωμάτωση των Κούρδων, δηλαδή με προϋπόθεση την (αυτο) αναγνώρισή τους ως «Τούρκων»!

«Σήμερα, λέει η Σία Αναγνωστοπούλου, ο εκσυγχρονισμός της τουρκικής κοινωνίας που επιχειρείται (κυρίως μέσω Ερντογάν) με την ευρωπαϊκή προσπική, δεν μπορεί παρά να συνοδευτεί και από μέτρα εκδημοκρατισμού, όπως το απαιτεί η Ε.Ε. Θα δούμε ότι εκδημο-

κρατίζεται και η ταυτότητα. Σήμερα, στην τουρκική εθνική ταυτότητα προστίθεται ως δομικό, ένα στοιχείο που έλειπε από την πρόσφατη προηγούμενη, την κεμαλική: Το Ισλάμ».

Μέχρι πριν από 20 χρόνια η πίστη στο Ισλάμ δεν συμπεριλαμβανόταν στα βασικά στοιχεία της επίσημης εθνικής ταυτότητας. Το αντίθετο. Αλλά με τον Ερντογάν επιτυγχάνεται η πολιτειακή ένταξη του Ισλάμ. Η για πρώτη φορά συμμετοχή του Ισλάμ στον δημόσιο χώρο δημιουργεί νέες συμμαχίες και νέα (ελπίζεται) δυναμική. Γίνεται όργανο αλλαγής, πλάθει μια νέα εθνική ταυτότητα η οποία αφορά τώρα πολλούς περισσότερους. Με όχημα το Ισλάμ πολλές μειονότητες είναι πιο εύκολο να προσεγγιστούν, να ενσωματωθούν ή να γίνουν σεβαστά τα δικαιώματά τους - απ' ό,τι με το μαστίγιο ενός «παντουρκισμού». Σήμερα, ο οποιοσδήποτε μουσουλμάνος (μπορεί να) ταυτίζεται με το (τουρκικό) κράτος. Το Ισλάμ γίνεται ένα σημείο συνοχής μιας νέας μεγαλύτερης (πολιτικά) κοινωνίας - στην οποία μπορούν να συνυπάρξουν και Κούρδοι και Αλεβίτες και άλλες μουσουλμανικές, ταυτόχρονα όμως και εθνοτικές μειονότητες.

Δεν είναι τυχαίο πως Τούρκοι φιλελεύθεροι έχουν δημοσίως χαρακτηρίσει το Ισλάμ «κανόνα Δημοκρατίας». (Στην Ελλάδα μερικοί χαρακτηρίζουν τη νέα θέση του Ισλάμ ως νέο-οθωμανισμό, δήθεν απειλητικό και επεκτατικό, αλλά συνήθως ό,τι έρχεται από δίπλα έτσι το βλέπουν).

Πάντως και το τουρκικό ισλάμ έκανε τις υποχωρήσεις του για να βρει χώρο στη νέα εθνική ζωή και ταυτότητα. Προοδευτικοί κεμαλιστές, φιλελεύθεροι και δημοκρατικοί ισλαμιστές βρίσκουν ένα κοινό σημείο επαφής: «Το κράτος, λέει φίλος της ρωμείκης μειονότητας στην Πόλη. Όλοι, όλες οι τάσεις, από τους ακραίους ισλαμιστές μέχρι τους κεμαλιστές του στρατού συμφωνούν στον ισχυρό κεντρικό ρόλο του

τουρκικού κράτους. Μπορεί να διαφωνούν πώς θα είναι το κράτος αλλά όλοι συμφωνούν ότι θα πρέπει να είναι ισχυρό. Ο κεμαλικός πατερναλισμός επιβιώνει και σήμερα ως αναγκαίο στοιχείο συνοχής. “Τούρκος χωρίς ισχυρό κράτος δεν υπάρχει”, λένε μερικοί».

Η πολιτική ιστορία της Τουρκίας διαμόρφωσε σε εξαιρετικά μικρό χρονικό διάστημα, εθνικές ταυτότητες ανάλογες κάθε φορά με τις ανάγκες της εποχής. Σήμερα που το πολιτικό Σώμα πρέπει να εκφράσει και όσους μέχρι σήμερα η τουρκικότητα εξαιρούσε, βλέπουμε μια συναρπαστική αναδίπλωση. Μέσω του Ισλάμ η τουρκικότητα αποκτά μεγαλύτερη ελαστικότητα (ή και ικανότητα αφομοίωσης). Η νέα εθνική ταυτότητα γίνεται δημοκρατικότερη επειδή εξαιρεί λιγότερους και μ' αυτή τη νέα δυναμική ενισχύεται ο συνολικότερος εκσυγχρονισμός του τουρκικού κράτους. Πιθανόν μας ξενίζει ό,τι όχημα της δημοκρατίας είναι μια θρησκεία. (Ίσως να θυμηθούμε την ευρωπαϊκή χριστιανοδημοκρατία μετά τον πόλεμο;).

Ποιος ξέρει αν αυτή η προσπάθεια θα ολοκληρωθεί ή πώς θα ολοκληρωθεί. Ήδη εκφράζονται έντονες κριτικές στον Ερντογάν ότι οδηγεί τη χώρα σε μια πολιτική τυραννία (αντί της στρατιωτικής) και με έντονο αυταρχισμό.

Σε κάθε περίπτωση είναι η ωραία ιστορία μιας κοινωνίας που βρίσκεται σε μεγάλη ρευστότητα, γι' αυτό και σε κίνηση.

Info

- Ουμούτ Οξκιριμίλι, Σπύρον Α. Σοφού «Το βάσανο της Ιστορίας - ο εθνικισμός στην Ελλάδα και στην Τουρκία», Αθήνα 2008, εκδ. Κατοσιανιώτης

- Alexandre Jevakhoff «Κεμάλ Ατατούρκ», Αθήνα 2002, εκδ. Π. Τραυλός

- Adony D. Smith, «Εθνική Ταυτότητα», Αθήνα 2000, εκδ. Οδυσσεύς

- Robert Cooper «Η διάσπαση των εθνών», Αθήνα 2006, εκδ. Κέδρος

24ΩΡΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΟΣ ΡΑΔΙΟΦΩΝΙΚΟΣ ΣΤΑΘΜΟΣ

1683 AM (στα μεσαία κύμματα)

Συνεχή καθημερινή ενημέρωση και ψυχαγωγία

Ο Ελληνικός Ραδιοφωνικός Σταθμός Αυστραλίας

1683 AM λειτουργεί

σε 24ωρη βάση, 7 ημέρες την εβδομάδα.

Ο σταθμός ξεκίνησε να λειτουργεί το Μάρτιο του 1983 και εκπέμπει τα καλύτερα προγράμματα από την Ελλάδα και την Κύπρο, ενώ παράλληλα μεταδίδει τις ειδήσεις από το εξωτερικό κάθε ώρα.

Επίσης, έχουμε τα καλύτερα τοπικά προγράμματα, όπως:

“Κυπριακή Κοινότητα”

με την Έλλη Κάμπος,

“Greeks Today”

με τον Γιώργο Τσερδάνη,

“Κέφι και μπάλλα”

με τον Γιάννη Σπανέλλη,

“Κοινότητα και κοινοτικά”

και μουσικά

προγράμματα με εκφωνητές.

Ο Ελληνικός Ραδιοφωνικός Σταθμός Αυστραλίας 1683 Khz AM διαφημίζει μεγάλους οργανισμούς και επιχειρήσεις, όπως την ελληνική εφημερίδα της Αυστραλίας “Ο Κόσμος”, “Λαϊκή Τράπεζα”, “Τράπεζα Κύπρου”, “Κυπριακή Κοινότητα NNO”,

“Ελληνική Ορθόδοξη Κοινότητα Σύδνεϋ & NNO”,

“Vicky Mar Fashions”, “Independent and General Advertising”, “Roselands Shopping Centre” και πολλές άλλες μικρές και μεγάλες επιχειρήσεις.

Για τον καλύτερο Ελληνικό Ραδιοφωνικό Σταθμό, τα τελευταία νέα, ποιοτικά μουσικά και τα καλύτερα ζωντανά προγράμματα, συντονιστείτε στο Ελληνικό Ραδιοφωνικό Σταθμό Αυστραλίας 1683 Khz AM.

Για περισσότερες πληροφορίες και για τις διαφημίσεις σας, **τηλεφωνήστε στο (02) 9750 8155 και fax: (02) 9750 0517.**

Τηλέφωνα για ζωντανές εκπομπές: (02) 9750 9890 και (02) 9750 0017.

Διεύθυνση: Unit 4 / 9 Mavis St, Revesby NSW 2212

e-mail: conn01@optushome.com.au

web: GREEK RADIO 1683